

Wat dient het leven?

Wanneer wij nadenken over de toekomst van onze samenleving, gaat het gesprek vaak over economie, technologie, onderwijs, zorg, veiligheid of politiek. Dat zijn belangrijke onderwerpen. Zij bepalen in hoge mate hoe wij met elkaar leven en werken. Toch vraag ik mij af of onder al die gesprekken niet een veel fundamentele vraag ligt.

Wat dient het leven?

Die vraag klinkt misschien eenvoudig, maar ik vermoed dat zij veel ingewikkelder is dan wij vaak denken. Naarmate onze samenleving zich verder ontwikkelt, ontstaat gemakkelijk de indruk dat vooruitgang vanzelf ook betekent dat de kwaliteit van ons leven toeneemt. Meer kennis, meer technologie, meer efficiëntie en meer economische groei hebben ons zonder twijfel veel gebracht. Toch is daarmee nog niet vanzelfsprekend gezegd dat wij ons ook meer mens zijn gaan voelen.

Dat is geen pleidooi tegen vooruitgang. Integendeel. Ik ben dankbaar voor alles wat wetenschap, techniek en economische ontwikkeling ons hebben gebracht. De vraag is alleen of wij onderweg niet soms vergeten zijn voor wie die vooruitgang uiteindelijk bedoeld is.

Misschien begint dat bij de manier waarop wij naar mensen kijken. Lange tijd hebben wij de mens vooral leren begrijpen als een rationeel wezen dat ook gevoelens heeft. Maar wat gebeurt er wanneer wij dat uitgangspunt omdraaien? Wanneer wij de mens in de eerste plaats zien als een voelend wezen dat óók kan denken? Dan krijgt niet alleen de mens een andere betekenis, maar ook de samenleving waarin hij leeft.

Leven beweegt zich voortdurend in de richting van wat het leven dient. Nog voordat wij kunnen nadenken, reageert ons organisme al op wat veilig voelt en op wat bedreigend is. Wij zoeken verbinding, nabijheid en betekenis, terwijl wij ons terugtrekken van wat onveilig of beschadigend voelt. Dat vermogen is ouder dan ons denken en ligt diep verankerd in ons mens-zijn. Misschien is het wel de oudste vorm van wijsheid die wij bezitten.

Vanuit die gedachte kijk ik ook naar de ontwikkelingen in onze samenleving. Wanneer steeds meer mensen langdurig stress ervaren, wanneer burn-outklachten toenemen, wanneer steeds meer kinderen een diagnose krijgen, wanneer polarisatie groeit en eenzaamheid steeds vaker voorkomt, roept dat bij mij verwondering op. Niet omdat al deze verschijnselen dezelfde oorzaak zouden hebben. Zo eenvoudig is de werkelijkheid niet. Maar misschien mogen wij ons wel afvragen of deze ontwikkelingen ons ook iets vertellen over de manier waarop wij onze samenleving hebben ingericht.

Die vraag vraagt om grote zorgvuldigheid. Niet iedere klacht ontstaat door maatschappelijke omstandigheden en niet iedere diagnose laat zich verklaren vanuit de omgeving waarin iemand leeft. Biologische, psychologische en sociale factoren beïnvloeden elkaar voortdurend. Juist daarom past bescheidenheid. Tegelijkertijd zou het jammer zijn wanneer wij alleen naar individuele mensen blijven kijken en vergeten ons af te vragen wat hun ervaringen ons misschien vertellen over de wereld waarin zij opgroeien, leren, werken en leven.

Misschien ligt daar wel een belangrijke opdracht voor onze tijd. Niet alleen voor de gezondheidszorg, het onderwijs, organisaties of de politiek, maar voor ons allemaal. De manier waarop wij onze kinderen opvoeden, ons onderwijs vormgeven, leidinggeven aan organisaties, samenwerken en onze samenleving inrichten, bepaalt mede de omstandigheden waarin mensen zich ontwikkelen. Juist daarom kunnen wij de kwaliteit van een samenleving niet uitsluitend afmeten aan economische groei of technologische vooruitgang. Uiteindelijk zal steeds opnieuw de vraag gesteld moeten worden of de samenleving die wij bouwen mensen helpt om zich erin in te passen zonder zichzelf te verliezen.

Dat is voor mij de diepste betekenis van ontwikkeling in het groot. Niet alleen betere zorg, beter onderwijs, betere organisaties of beter bestuur, maar een samenleving die zich steeds opnieuw afvraagt of zij

voorwaarden schept waarin mensen zich kunnen ontwikkelen, verantwoordelijkheid durven nemen, zich verbonden weten met anderen en het leven werkelijk kunnen beleven.

Misschien begint duurzame maatschappelijke ontwikkeling daarom niet met de vraag hoe wij onze systemen verder kunnen verbeteren, maar met een veel fundamenteelere vraag.

Dient wat wij vandaag bouwen uiteindelijk het leven?

Roel Klaassen, Juli 2026